

Mr Slađana Sredojević*
sladjana.sredojevic@finnet.co.yu

DOPRINOS BANKARSKOG SEKTORA RAZVOJNIM CILJEVIMA

Međunarodna poslovna praksa potvrđuje činjenicu da mogućnosti za investiranje u privatnom sektoru ne samo da nisu u suprotnosti sa razvojnim ciljevima na nacionalnom i globalnom nivou, već da između njih postoji visoki stepen direktne korelacije

Foto: Nikola Marković

---

* Savetnik za međunarodnu saradnju, međunarodne finansijske institucije, finansijska tržišta i obrazovanje Udruženja banaka Srbije

Dobitnici nagrade Švedske akademije nauka, poznatije kao Nobelove nagrade, za 2006. godinu u oblasti najvećih doprinosa za mir jesu g. Muhammad Yunus i banka Grameen Bank za uspehe u borbi protiv siromaštva i stvaranju ekonomskog i društvenog razvoja pristupom od dole ("bottom-up approach"). G. Yunus je sa svojom bankom Grameen bank koja se bavi mikrokreditiranjem najsiromašnijih slojeva

Foto: Ken Oppmann

Mosammat Taslima Begum, predstavnik Grameen banke iz Bangladeša i Muhammad Yunus sa Nobelovom nagradom za mir za 2006. godinu

stanovništva u Bangladešu, tj. odobravanjem kredita bez garancija i drugih instrumenata obezbeđenja, pokazao da je ovakav mehanizam ne samo čin altruizma i odziva na globalne probleme savremenog sveta, nego i zdrav ekonomski mehanizam. To potvrđuje činjenica da je većina ovakvih kredita, odobrenih pojedincima bez kreditnog istorijata, ne samo uspešno otplaćena, nego i da je zaista doprinela ekonomskom ostamostaljivanju istih i bila ključni faktor pobede u borbi protiv siromaštva. Zahvaljujući ovoj činjenici, opravdanoj ekonomskim i bankarskim principima, već su se javili komentari stručnog javnog mnjenja koji jednoglasno upućuju na odbranu stava da je ovaj koncept trebao da bude verifikovan Nobelovom nagradom za ekonomiju, umesto za mir.

I pored ovakvog stava stručnog javnog mnjenja širom sveta, i dalje postoji nerazumevanje, indiferentnost ili oprečnost u pogledu uzajamne konvergencije profitnih i razvojnih ciljeva, kao i u pogledu postojanja pretpostavke o takvom trendu na nacionalnom, ali i na globalnom planu. Deo ove tvrdnje je nesumnjivo tačan - za razliku od nacionalnog nivoa svesti koja je u trenutnoj fazi razvoja Srbije profitno usmerena, na globalnom planu stvari stoje znatno drugačije. Prisustvo bliske koordinacije između profitnih i razvojnih ciljeva u velikoj meri je okarakterisalo tokove kapitala na međunarodnom nivou tokom poslednje decenije, a takav dobrovoljni princip sve više postaje opšte prihvaćen i poželjan način ponašanja ne samo razvojnih agencija (koje po svom osnivačkom aktu podržavaju ovakav pristup kao dominantan), već i investitora, međunarodnih finansijskih institucija, osiguravajućih kompanija, revizorskih kuća, berzi, i naravno poslovnih banaka. Gde se poslovne banke nalaze u ovom bliskom odnosu konvergencije između profitnih i razvojnih ciljeva, ili drugim rečima, u čemu se sastoji doprinos bankarskog sektora razvojnim ciljevima? Kakva je uloga poslovnih banaka u svetu i da li je takva praksa poželjna u bankarskom sektoru Srbije? U radu će biti prikazana samo jedna od brojnih inicijativa koje daju mogućnosti bliske saradnje profitno i razvojno orijentisanih institucija u svetu i biti ispitana prisutnost ovakvog oblika angažovanja u Srbiji. Fokus će biti na angažovanju banaka, kao najvažnijih finansijskih korporacija.

1. Potreba za ostvarenjem razvojnih ciljeva

Na globalnom nivou, protivrečnosti procesa razvoja doprinose odavno započetom rastućem trendu povećanja razlika između dostignutih stepena razvoja između zemalja. Najekstremniji pojavni oblik ovih razlika predstavlja siromaštvo, kao najveći problem savremenog doba, jer je prisutno ne samo u nerazvijenim i zemaljama u razvoju, nego i u zemljama sa visokim GDP/per capita. Rešavanje problema produbljenog gepa između stepena razvijenosti zemalja prvenstveno je nadležnost vlada i međunarodnih institucija, koje po prirodi

Foto: Henrik Csaszar de Gyor

Sedište Svetske banke u Vašingtonu

svojih aktivnosti, usvajaju dokumenta kojima otpočinje ostvarenje globalnih ciljeva. Na taj način nastaju inicijative koje pokreću ili kojima se pridružuju mnoge međunarodne razvojne i finansijske institucije: sistem Ujedinjenih nacija (UN System), Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD), Međunarodni monetarni fond, Svetska banka (World Bank), brojna tela sistema Evropske unije, itd.

1.1. Strategija za borbu protiv siromaštva

U međunarodnoj praksi je sve češći slučaj saglasja međunarodnih institucija u ostvarivanju globalnih ciljeva, kao i integracije drugih institucija čije nadležnosti i aktivnosti na prvi pogled nemaju direktne veze sa razvojnim ciljevima. U septembru 1999. godine nakon poziva lidera G7 zemalja kreditora, Svetska banka i Međunarodni monetarni fond su pokrenuli program **Strategija za smanjenje siromaštva (Poverty Reduction Strategy Papers – PRSP)** kao novi pristup podrške prezaduženim zemljama sveta. Kroz ovu strategiju treba definisati ciljeve koji utiču na smanjenje siromaštva, integrisati društvene ciljeve, makroekonomske i strukturne elemente i definisati indikatore za merenje napredovanja ka ovim ciljevima.

PRSP predstavlja osnov za bolje

organizovanjem međunarodne pomoći i usmeravanje koncesionalnog kreditiranja ka zemljama u razvoju koje, kao primaoci razvojne pomoći, imaju za cilj borbu protiv siromaštva i podsticanje razvoja. Upravljanje PRSP vrše vlade odnosnih zemalja, kroz partnerstvo sa donatorima, finansijsko učešće i dugoročnu perspektivu. Kroz PRSP, donatori mogu da se lakše međusobno usklade sa razvojnim prioritetima i programima zemlje primaoca pomoći, specifičnim za svaki nacionalni okvir. U slučaju Srbije, razvoj ove platforme tekao je u sledećem. Na početku

tranzicionog perioda, procena obavljena od strane Svetske banke i Međunarodnog monetarnog fonda pokazala je da (tadašnja) Socijalistička Republika Jugoslavija pripada grupi zemalja sa niskim dohotkom i shodno tome dodeljen joj je IDA status. Tako su i Srbija i Crna Gora (u to vreme kao jedinstvena država) dobile *obavezu* da izrade posebne strategije za smanjenje siromaštva u Srbiji, odnosno u Crnoj Gori. Shodno tome, aprila 2002. godine od Savezne vlade SR Jugoslavije je zahtevana izrada nacionalnog dokumenta o smanjenju siromaštva, sa posebnim osvrtima na svaku republiku. Tako je Strategija za smanjenje siromaštva, pripremljena od strane Vlade Republike Srbije usvojena u oktobru 2003. godine. To je bio i ostao glavni razvojni dokument Srbije¹. PRSP definiše srednjeročni razvojni okvir "usmeren na smanjenje glavnih aspekata siromaštva putem kreiranja materijalnih i ostalih pretpostavki i stvaranjem mogućnosti svim građanima u cilju obezbeđenja boljeg života za njih i njihove porodice"². To je multisektorska strategija fokusirana na tržišno orijentisane ekonomske reforme i ekonomski razvoj, kao najefektivnija sredstva za smanjenje siromaštva, stimulisane dugoročnog rasta i održivog razvoja. Cilj PRSP

¹ UNDP: Assessment of Development Results – Evaluation of UNDP's contribution for Serbia, Evaluation Office, United Nations Development Programme, New York, September 2006

² UNDP: Assessment of Development Results – Evaluation of UNDP's contribution for Serbia, Evaluation Office, United Nations Development Programme, New York, September 2006

u Srbiji je smanjiti siromaštvo za polovinu do 2010. godine otvaranjem novih radnih mesta i podizanjem životnog standarda; sprečavanje daljeg siromaštva kao posledice procesa restrukturiranja mnogih preduzeća i implementacija postojećih programa, mera i aktivnosti koji su direktno usmereni ka najsiromašnijim i najranjivijim slojevima društva. PRSP je izrađen u skladu sa procesom pridruživanja Srbije Evropskoj uniji, kao i sa milenijumskim razvojnim ciljevima postavljenim od strane Ujedinjenih nacija (UN). Implementacija PRSP podrazumeva praćenje i analizu merenja životnog standarda stanovništva koja zahteva poboljšanje kvaliteta podataka o domaćinstvima. Osnovni ciljevi ove analize su razvijanje novih metoda za praćenje napretka u podizanju životnog standarda stanovništva, identifikacija posledica vladinih politika na domaćinstva i poboljšanje komunikacije između statističara, analitičara i donosilaca odluka.

1.2. Milenijumska razvojna deklaracija Ujedinjenih nacija

Na Milenijumskom samitu održanom u Njujorku septembra 2000. godine, lideri 189 zemalja članica UN usvojili su **Milenijumsku razvojnu deklaraciju Ujedinjenih nacija** u kojoj su navedene osnovne vrednosti na kojima treba da se zasnivaju međunarodni odnosi u 21. veku: sloboda, jednakost, solidarnost, tolerancija, poštovanje prirodnog okruženja i podela odgovornosti. Iz ove deklaracije izvedeni su **Milenijumski ciljevi razvoja** (Millenium Development Goals – MDGs). Generalni sekretar UN je u septembru 2001. godine u okviru svog izveštaja pod nazivom “Smernice za sprovođenje Milenijumske deklaracije UN” promovisao MDGs sa odgovarajućim pokazateljima i zadacima koje bi trebalo ostvariti do 2015. godine. MDGs na globalnom nivou su:

1. Iskorenjivanje krajnjeg siromaštva i gladi;
2. Ostvarivanje univerzalnog osnovnog obrazovanja;
3. Unapređivanje ravnopravnosti polova i poboljšanje položaja žena;
4. Smanjenje smrtnosti dece;
5. Poboljšanje materinske zdravstvene zaštite;
6. Borba protiv HIV/SIDA, tuberkuloze i

Zgrada Ujedinjenih nacija u Njuorku

drugih bolesti;

7. Zaštita i unapređivanje životne sredine;
8. Razvijanje globalnih partnerskih odnosa u cilju razvoja.

Ova inicijativa se takođe reflektovala i u sve aktivnosti Evropske unije. U **izveštaju Evropske komisije o Milenijumskim ciljevima razvoja 2000-2004.** godine na području Evropske unije, akcenat je stavljen na instrumente politike razvoja koja će omogućiti smanjenje siromaštva. U tom kontekstu se navodi šest ključnih oblasti prema kojima treba usmeriti aktivnosti: 1. trgovina i razvoj; 2. regionalna integracija i saradnja; 3. podrška makroekonomskim politikama i promocija jednakog pristupa socijalnim uslugama; 4. transport; 5. zdrava hrana i održivi ruralni razvoj; 6. izgradnja kapaciteta institucija. Takođe, u ovom izveštaju se navodi da će *tri posebno značajne teme prožimati sve sektore u svim zemljama EU: ljudska prava, životna sredina i ravnopravnost polova.* Milenijumska deklaracija sugeriše nerazvijenim zemljama i zemljama u razvoju u kojima je prisutan problem siromaštva i isključenost ugroženih grupa, odnosno regiona, da usvoje i primene nacionalne strategije razvoja, kako bi se postigli postavljeni ciljevi. Izrada i objavljivanje dokumenata o MDGs predstavlja način za razvijanje i usredsređivanje javne debate na specifične prioritete razvoja na nacionalnom

i regionalnom nivou.³ Svaka zemlja članica Ujedinjenih nacija potom, polazeći od svojih postojećih relevantnih nacionalnih indikatora, radi na realizaciji MDG ciljeva čijim procesom koordinira centralno telo u vladi. Specifični MDG ciljevi koje do 2015. godine treba dostići, u Srbiji su:

1. Ostvarivati dinamičan i održiv privredni rast;
2. Smanjiti nezaposlenost, naročito dugoročnu i nezaposlenost mladih;
3. Smanjiti udeo stanovništva čiji prihodi iznose manje od 2,40 USD dnevno;
4. Smanjiti siromaštvo ugroženih kategorija stanovništva – Romi, izbeglice i interno raseljena lica, invalidna deca, deca i stari;
5. Smanjiti razlike u siromaštvu između regiona;
6. Stvarati uslove za formiranje jakog i stabilnog srednjeg sloja stanovništva;
7. Doneti Nacionalni plan za ostvarivanje socijalne uključenosti.

Proces ostvarivanja MDG ciljeva u Srbiji koordinira Radna Grupa za praćenje realizacije ciljeva i planova iz Milenijumske deklaracije UN koju je formirala Vlada Republike Srbije 2004. godine.

2. Doprinos poslovne zajednice razvojnim ciljevima

Potrebe za smanjenjem siromaštva i podsticanjem razvoja, definisane u nacionalnim razvojnim dokumentima, neminovno reflektuju i potrebe za neophodnim izvorima njihovog finansiranja. U međunarodnoj praksi, najveći izvor finansiranja razvojnih ciljeva zemalja predstavlja tzv. zvanična razvojna pomoć (Official Development Assistance – ODA) kao podrška međunarodne donatorske zajednice razvojnim ciljevima zemlje. Ovaj veoma složeni proces koordinacije donatorske pomoći, kako formiranjem fondova (fund raising), tako i njihovim raspoređivanjem (allocation), obavlja

se na nacionalnom i na međunarodnom nivou. Međunarodnom koordinacijom bavi se Komisija OECD-a za razvojnu pomoć (OECD/DAC) kroz redovne sastanke sa zemljama pružaocima pomoći (donatorima)⁴.

Iako nesumnjiv ključni značaj imaju zvanični vladini ODA izvori, oni nikada neće biti dovoljni za realizaciju razvojnih potreba zemalja u razvoju. *Jedini dugoročni i održivi izvor finansiranja razvoja je privatni sektor, domaći i međunarodni, i upravo zbog toga se naročiti akcenat stavlja na vezu između razvojnih ciljeva i izvora za njihovo finansiranje u privatnom sektoru (investitori, poslovne banke). Međunarodna poslovna praksa potvrđuje činjenicu da mogućnosti za investiranje u privatnom sektoru ne samo da nisu u suprotnosti sa razvojnim ciljevima na nacionalnom i globalnom nivou, već da između njih postoji visoki stepen direktne korelacije. Zato realizacija razvojnih ciljeva zahteva aktivno učešće i odgovornost svih nosioca poslovnih i društvenih funkcija na svim nivoima širom sveta. Problematika finansiranja razvojnih ciljeva je izuzetno kompleksna oblast i rad će se stoga dalje fokusirati samo na jednu međunarodnu inicijativu koju su Ujedinjene nacije pokrenule pod nazivom Global Compact, povezujući razvojne ciljeve na globalnom nivou sa mogućnostima poslovnog sektora.*

2.1. Global Compact Ujedinjenih nacija

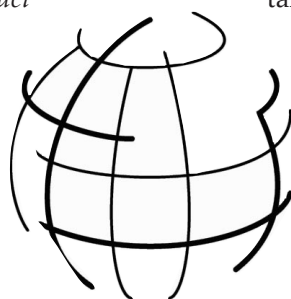
Poslovna zajednica ima aktivno učešće u Ujedinjenim nacijama (UN) još od njihovog osnivanja 1945. godine i od tada specijalizovane agencije UN beleže brojne uspešne inicijative realizovane u saradnji sa profitno orijentisanim korporacijama, leksikom UN nazvane poslovna zajednica. Političke i ekonomske promene u međunarodnoj ekonomiji koje su se u međuvremenu dešavale intenziviraju potrebu za formalnijim i trajnijim aranžmanima između UN i korporacija, tj. između razvojnih i profitnih ciljeva. Stoga dokument UN pod nazivom "Smernice o saradnji između

³ Zbog kratkoće vremena u diskusiji koja je vođena u procesu izrade dokumenta o ostvarivanju MDGs u Srbiji, postignuta je saglasnost da se u prvoj fazi uradi pregled, a da se u narednoj fazi radi izveštaj. Pregled realizacije Milenijumskih ciljeva razvoja u Srbiji Vlada Republike Srbije je objavila 2005. godine.

⁴ Proces koordinacije donatorske pomoći na nacionalnom nivou u Srbiji obavlja Ministarstvo za ekonomske odnose sa inostranstvom (www.mier.sr.gov.yu).

Ujedinjenih nacija i poslovne zajednice“ objavljen 17. jula 2000. godine definiše okvir za saradnju i partnerstvo između UN i nedržavnih stejkholdera, uključujući poslovnu zajednicu. Iako saradnja privatnog i javnog sektora u ostvarenju razvojnih ciljeva (privatno javno partnerstvo) nije nepoznat pojam, ovakav način posmatranja uloge poslovne zajednice, odnosno privatnog sektora koji se rukovodi isključivo profitnim ciljevima na putu ostvarenja globalno postavljenih ciljeva razvoja, predstavlja veliki pomak ne samo u aktuelnoj reformi UN sistema, nego i posmatrano u širem kontekstu međunarodnih odnosa. Veza sa poslovnom zajednicom postajala je značajnija vremenom zbog činjenice da poslovni sektor generiše zaposlenost, trgovinu, investicije i razvoj uzlaznim trendom. *Shvatajući da se najveći razvojni problemi na globalnom nivou mogu rešavati ne samo jednostrano - delovanjem na uzroke njihovog nastanka, nego i podsticanjem poslovne zajednice, čiji je potencijal ključ za rešenje ovih problema, jedna od smernica koja je u navedenom dokumentu istaknuta jeste značaj učešća privatnih investicija u razvoju.* Svrha smernica je da olakša formulaciju i implementaciju saradnje između UN i poslovne zajednice na način koji osigurava integritet i nezavisnost UN sa jedne, i prepoznavanje interesa i ostvarivanje benefita poslovne zajednice sa druge strane.

Na Svetskom ekonomskom forumu 31. januara 1999. godine, Generalni sekretar Ujedinjenih nacija (UN) uputio je poziv liderima korporacija iz celog sveta da zajedno sa agencijama UN pruže doprinos univerzalnim principima međunarodne inicijative pod nazivom Globalni sporazum UN (UN Global Compact). Operativna faza Global Compacta otpočela je zvanično 26. jula 2000. godine u sedištu UN u Njujorku (SAD).

THE GLOBAL
COMPACT

Global Compact uključuje sve relevantne društvene aktere:

- vlade, koje su definisale principe na kojima je inicijativa postavljena;
- korporacije, na čije aktivnosti inicijativa ima uticaj;
- sindikate, u čijim rukama se nalazi konkretan proces proizvodnje na globalnom nivou;
- organizacije civilnog društva, predstavljajući širu zajednicu stejkholdera;
- Ujedinjene nacije, najveći globalni politički forum, kao katalizator procesa⁵.

Danas, više stotina korporacija iz svih regiona sveta, organizacija civilnog društva i sindikata angažovani su u ovoj inicijativi. Snagom kolektivne akcije, Global Compact promovise društveno odgovorno poslovanje,

tako da poslovni sektor odgovara na izazove globalizacije. Na taj način, privatni sektor, u partnerstvu sa drugim društvenim akterima, može dati veliki doprinos viziji Global Compact: održiva globalna ekonomija.

Global Compact je inicijativa na dobrovoljnoj osnovi - ona ne predstavlja instrument regulative, politike ili mere za ponašanje ili aktivnosti korporacija. Global Compact se fokusira na odgovornost

prema javnom mnjenju, transparentnost i podsticanje sposobnosti prepoznavanja sopstvenog interesa korporacija, sindikata i civilnog društva u sprovođenju principa izvedenih iz sledećih dokumenata:

- Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima;
- Deklaracija međunarodne organizacije rada o fundamentalnim principima i pravima na radu;
- Rio deklaracija o prirodnom okruženju i razvoju;
- Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije.

⁵ Uloga Ujedinjenih nacija u sprovođenju Global Compact je centralna – Global Compact funkcioniše kroz mrežu, u čijoj osnovi su kancelarija Global Compact u Njujorku i 6 UN agencija: Kancelarija visokog predstavnika za ljudska prava (OHCHR), Ekološki program Ujedinjenih nacija (UNEP), Međunarodna organizacija rada (ILO), Razvojni Program Ujedinjenih nacija (UNDP), Organizacija Ujedinjenih nacija za industrijski razvoj (UNIDO), Kancelarija Ujedinjenih nacija za drogu i kriminal (UNODC).

Global Compact poziva korporacije da podrže i daju doprinos u okviru svojih nadležnosti u cilju promocije ključnih vrednosti iz oblasti ljudskih prava, rada, prirodnog okruženja i anti-korupcije primenjući **10 principa Global Compacta**⁶:

Ljudska prava

- **Princip 1:** Biznis treba da podrži i poštuje zaštitu međunarodno proklamovanih ljudskih prava; i
- **Princip 2:** spreči svaku povredu ljudskih prava.

Standardi rada

- **Princip 3:** Biznis treba da podržava slobodu udruživanja i efektivnog prepoznavanja prava na zajedničko delovanje;
- **Princip 4:** eliminacija svakog oblika prinudnog i prisilnog rada;
- **Princip 5:** efektivna abolicija dečijeg rada;
- **Princip 6:** eliminacija diskriminacije prilikom zapošljavanja.

Prirodno okruženje

- **Princip 7:** Biznis treba da podrži oprezan pristup izazovima prirodnog okruženja;
- **Princip 8:** preduzima inicijative za promociju veće odgovornosti prema ekologiji;
- **Princip 9:** podstiče razvoj i širenje tehnologija koje su usklađene sa zahtevima prirodnog okruženja.

Anti-korupcija

- **Princip 10:** Biznis treba da funkcioniše protiv svih oblika korupcije, uključujući iznuđivanje i mito.

Glavna prekretnica u evoluciji inicijative Global Compact dogodila se 22. decembra 2005. godine kada je 191 zemlja članica Generalne skupštine UN zvanično prihvatila Global Compact kao dobrovoljnu inicijativu. U cilju promocije transparentnosti i odgovornosti, slučaja najbolje prakse i zaštite investitora (članova inicijative), od korporacija se zahteva da jednom godišnje izrade izveštaj o napretku. Korporacije, članice inicijative, dužne su da redovno komuniciraju sa svojim stejkholderima o napretku u implementaciji 10 principa putem svojih godišnjih izveštaja, izveštaja o održivosti i ostalim korporacijskim aspektima. Global

Compact funkcioniše putem nacionalnih mreža kojih je danas oko 50. Ove mreže pokrivaju svaki region sveta, obezbeđujući mogućnosti angažovanja korporacija “na terenu” kroz projekte. Poznavanje lokalnog poslovnog okruženja i familijarnost sa društvenim, kulturnim i političkim specifičnostima predstavljaju pozitivne pokretače u implementaciji deset principa i zajedničkoj akciji. Za velike korporacije, nacionalne mreže obezbeđuju mogućnosti za angažovanje i stvaranje dodate vrednosti u aktivnostima sa drugim stejkholderima u zemlji ili regionu.

Global Compact funkcioniše održavajući sednice o **upravljanju lancem snabdevanja** (supply chain management sessions), poštujući “top-down” pristup u strategijama upravljanja. Upravljanje lancem snabdevanja je veoma važan i efikasan u ovoj inicijativi imajući u vidu veliku potrebu za razmenom iskustava u različitim delovima sveta, koordinacijom politika, izveštaja, treninga. U tom kontekstu, Svetska banka i Global Compact organizuju regionalne sastanke u cilju podizanja svesti (raising awareness) o inicijativi, o značaju dobrih primera iz prakse, kao i o preporukama za jačanje kapaciteta svih učesnika u lancu. Takođe, saradnja sa industrijom, nevladinim organizacijama, organizacijama za promociju društvene odgovornosti i sl. rezultirala je identifikovanjem instrumenata i baza podataka u vezi sa upravljanjem lancem snabdevanja. Time je omogućen razvoj strategije za diseminaciju i podizanje svesti kroz osnivanje website-a Global Compact⁷, nacionalnih mreža i regionalnih sastanaka. Trenutno se razmatra mogućnost da posebno formirana radna grupa razvije jednostavne smernice kao uputstvo za implementaciju deset principa u upravljanju lancem snabdevanja.

2.2 Global Compact Ujedinjenih nacija - doprinos bankarskog sektora razvojnim ciljevima

Članstvo u inicijativi UN Global Compact danas ima preko 2900 učesnika i stejkholdera iz 90 zemalja sveta. Od tog

⁶ Izvor: www.unglobalcompact.org/AboutTheGC/TheTenPrinciples/index.html, 14.06.2006.

⁷ www.unglobalcompact.org

broja, oko 300 korporacija su po klasifikaciji UN iz oblasti finansija i osiguranja, tj. banke, berze, investicione korporacije koje su svoj interes prepoznale u ovoj inicijativi. Kako zbog ograničenja prostora na ovom mestu nije moguće navesti svih 300 banaka, u pasusu koji sledi će biti izložen uzorak međunarodno aktivnih korporacija iz oblasti finansija i osiguranja koje su pristupile inicijativi Global Compact.

AGF (Francuska), ABN AMRO Holding N. V. (Holandija), Allianz AG (Nemačka), American Express Co. (Meksiko), Arab African International Bank (Egipat), AVIVA (UK), AXA (Francuska), Banca di Roma (Italija), Banca Intesa (Italija), Banca Monte Parma (Italija), Banca Nazionale del Lavoro (Italija), Banca Popolare di Sondrio (Italija), Bancaja (Španija), Banco Comercial Portugues (Portugal), Banco Continental (Panama), Banco del Estado de Chile (Čile), Banco di Sicilia (Italija), Banco do Brasil (Brazil), Banco Espirito Santo (Portugal), Banco Fibra (Brazil), Banco Galicia (Argentina), Banco General (Panama), Banco Sabadell (Španija), Banque du Developpement des PME (Francuska), Banque Internationale Arabe de Tunisie (Tunis), Beijing Capital Group Ltd. (Kina), BNP Paribas (Francuska), Bolsa de Valores de Panama (Panama), Brazil Stock Exchange (Brazil), Caisse des Depots (Francuska), Citibank - Sofia Branch (Bugarska), Coface (Francuska), Credit Agricole (Francuska), Credit Suisse Group (Švajcarska), Deutsche Bank AG (Nemačka), Deloitte Touche (USA), Emporiki Bank of Greece (Grčka), Ernst & Yound (Brazil), Ethias (Belgija), Euronext (Francuska), Bobar Grupa (Bosna i Hercegovina), Grupo Santander (Španija), Gruppo Zurich (Argentina), Gruppo Cartasi (Italija), Groupe Banques Populaires (Francuska), Daewoo Securities (Koreja), HVB Bank Romania (Rumunija), Instituto de Credito Oficial (Španija), Istanbul Stock Exchange (Turska), Jakarta Stock Exchange (Indonezija), Komercijalna banka – Skoplje (Makedonija), Mitsubishi UFJ Financial Group (Japan), Mitsui Sumitomo Insurance Co. (Japan), Nordea Bank (Švedska), Nova Banka (BiH); Piraeus Bank

(Grčka), PriceWaterHouseCoopers (SAD), Royal Bank of Scotland Group (UK), Societe Generale (Francuska), UBS (Švajcarska), UniCredito Italiano (Italija), UPI Banka Sarajevo (BiH), West LB (Nemačka).

Iz navedenog uzorka, uočava se sledeće:

1. Visoka zastupljenost, tj. interesovanje raznih vidova finansijskih korporacija: bankarske grupe, berze, etičke banke, poslovne banke, razvojne banke, revizorske kuće, međunarodne banke.
2. Visoka zastupljenost članica Global Compact u našem regionu: Bosna i Hercegovina, Bugarska, Makedonija, Rumunija, Grčka.
3. Zastupljenost članica Global Compact aktivnih u Srbiji, ali registrovanih u drugim zemljama – Societe Generale, HVB Bank, Banca Intesa, Piraeus Banka, Findomestic Banka, Credit Agricole.

Prema podacima sa zvaničnog website-a Global Compact-a⁸, u Srbiji nije evidentiran nijedan slučaj članstva neke korporacije iz oblasti finansija i osiguranja u inicijativi Global Compact. Finansijski sektor Srbije, a naročito bankarski sektor, koji ima stabilnu stopu rasta, još uvek ne reaguje na ovakvu inicijativu. Ovaj podatak je još indikativniji ukoliko se uzme u obzir činjenica da su matične banke nekih od banaka sa stranim kapitalom u Srbiji već uzele učešće u inicijativi Global Compact u nekim drugim zemljama u kojima su aktivne. Dakle, neminovno se nameće konstatacija: izuzetno dinamični bankarski sektor Srbije posluje u okruženju u kojem postoje velike razvojne potrebe i poslovne mogućnosti, tj. stvoreni su svi preduslovi za napuštanje dosadašnje indiferentnosti i uključivanje velikog potencijala bankarskog sektora u inicijativu Global Compact.

2.3. Global Compact Ujedinjenih nacija - primer Deutsche Bank

Kada se razgovara o globalizaciji, primarni fokus je obično na međunarodnoj konkurenciji i pritiscima da se dostignu i preteknu njeni (visoki) zahtevi. Takav fokus je naročito prisutan u bankarskom sektoru, kao i u ostalim profitno orijentisanim aktivnostima. Međutim,

⁸ www.unglobalcompact.org, novembar 2006. godine

kada dođe do pojave neke prirodne nepogode ili nesrećnog slučaja na međunarodnom nivou, iznenada dolazi do drugačijeg shvatanja globalizacije: tada nastupa solidarnost. Međunarodna praksa pokazuje da i u takvom shvatanju globalizacije, bankarski sektor veoma brzo reaguje i učestvuje u solidarnosti. O tome svedoči primer jedne velike banke sa 100.000 zaposlenih, aktivne u 70 zemalja sveta - Deutsche Banke. Banka uspešno i proaktivno reaguje i kao članica Global Compact inicijative doprinosi globalnim problemima, a sve to poštujući svoje stroge bankarske principe, tj. prepoznajući svoj interes. U dokumentu koji je Deutsche Banka objavila pod nazivom "Globalna odgovornost – globalna solidarnost"⁹ izneti su primeri i načini na koji banka sprovodi Global Compact. *Bankarske aktivnosti i obaveza banke u društvu, po percepciji Deutsche Banke, nije limitirana*

Deutsche banka smatra da treba da ide i preko postavljenih deset principa, ne zato što su oni dobrovoljni, nego zato što banka smatra da je to njena odgovornost

na obezbeđenje finansijskih usluga klijentima banke. Izvršavajući obaveze prema društvu i sprovodeći odgovornost prema stejholderima, banka daleko prevazilazi klasični koncept bankarstva, moderno ga modifikujući u cilju upravljanja rizicima u najširem smislu i doprinosu globalnoj održivosti.

Elementarna prirodna nepogoda koja je zadesila Aziju (cunami), Deutsche Banci je pokazala da bankarsko poslovanje podrazumeva više od prekograničnog biznisa i saradnje u okviru procesa donošenja profitno orijentisanih odluka. Učešće Deutsche Banke u velikoj međunarodnoj inicijativi podrške ugroženom stanovništvu Azije, počelo je slanjem donacije u iznosu od 10 miliona € i još 4 miliona € prikupljenih od dobrovoljnih priloga zaposlenih, menadžmenta i klijenata

banke. Ove donacije su se, kao i većina drugih, iskoristile za dugoročnu rekonstrukciju projekata i za osnivanje neprofitnog Fonda Deutsche Banke za razvoj mikrokreditiranja (videti uvod). Službenik banke zaposlen je kao rukovodilac ovog fonda i odgovoran za odobravanje sredstava. Ova uspešna aktivnost banke samo je inicirala obavezu banke prema zahtevu zaposlenih, menadžmenta i klijenata da utemelji društvenu obavezu u svoju korporativnu kulturu, kako u Nemačkoj, tako

i u ostalim zemljama gde je banka aktivna. Jedna od aktivnosti su velika ulaganja u edukaciju, kako bi se širilo shvatanje o tome da mogućnosti banke daleko prevazilaze isključivo finansijsku podršku. Cilj banke je da pomogne sadašnjim i potencijalnim klijentima da prevaziđu svoje barijere, da realizuju svoje lične kreativne potencijale, jer samo apsolutni zbir

svakog pojedinca dovodi do društvenog i ekonomskog progressa. U ovakvoj korporativnoj kulturi banka je prepoznala svoju ulogu i svoj interes i dalje je nastavila da razvija niz drugih bankarskih proizvoda kao doprinos Global Compact inicijativi: Program mikrofinansiranja (princip 7 i 8), Medija program partnerstvo sa forumom Bellagio (princip 8 i 9), Inicijativa Plus. Banka veoma uspešno saraduje sa nemačkim vladinim organizacijama, poslovnom zajednicom i drugim organizacijama u cilju promocije novih inicijativa (trenutno je u toku inicijativa da se osnuje Fondacija Deutsche Banke za Afriku). Analizirajući rezultate svojih aktivnosti u okviru Global Compacta, Deutsche Banka smatra da treba da ide i preko postavljenih deset principa, ne zato što su oni

⁹ Deutsche Bank: "Global Responsibility – Global Solidarity", www.db.com, avgust 2006.

dobrovoljni, nego zato što banka smatra da je to njena odgovornost. Na taj način, banka želi da promoviše poruku da su fundamentalni principi Global Compacta u potpunosti zastupljeni u korporativnoj kulturi banke koja se ogleda u identifikovanju “Kvarteta interesa”: akcionara, klijenata, zaposlenih i društva. Uspeh se postiže održavanjem balansa između ovih stejkholdera i obavezom nadgledanja kako aktivnosti banke utiču na svakog od ovih stejkholdera. Iako vođenje uspešnog poslovanja u različitim pravnim, političkim i kulturnim kontekstima zahteva visoki stepen fleksibilnosti, spremnosti i sposobnosti u prilagođavanju lokalnoj praksi i tradiciji, Deutsche Banka veruje da postoje određene ključne vrednosti vođenja biznisa koje moraju biti univerzalne – one su u značajnoj meri reflektovane u principima Global Compacta. U dokumentu koji je Banka objavila pod nazivom “Obaveza Deutsche Banke prema Global Compactu”¹⁰, navodi se “... naše je verovanje da je moguće biti profitabilan i moralan u isto vreme; raditi više od onoga što se zahteva zakonom zato što to nije samo korektna politika, nego naša moralna obaveza i ubeđenje. Deutsche Banka nastavlja da svoje interne politike i prakse modifikuje i adaptira u skladu sa međunarodnim standardima etičke i progresivne poslovne prakse. Trenutno su već postavljene dobro razvijene pozicije u vezi sa principima Global Compacta, što Deutsche Banku pozicionira kao lidera među korporacijama finansijskih usluga.”

2.4. Global Compact Ujedinjenih nacija – prilika za Srbiju?

U poglavlju 2.2. rada pokazano je da, prema podacima sa zvaničnog website-a Global Compact-a¹¹, u Srbiji nije evidentiran nijedan slučaj članstva neke korporacije iz oblasti finansija i osiguranja u inicijativi Global Compact. U daljem tekstu će se pažnja posvetiti jednoj drugoj inicijativi Ujedinjenih nacija koja je programski takođe utemeljena na partnerstvu razvojnih i profitnih ciljeva i time srodna Global Compact-u, a koju je u Srbiji

inicirao Program za razvoj Ujedinjenih nacija (United Nations Development Program). U potrazi za inovativnim rešenjima za kreiranje stimulativnog okruženja za ekonomski rast i eliminisanje siromaštva, naročito među najugroženijim grupama u pogledu njihovog boljeg pristupa tržištu rada, uz podršku Vlade Republike Srbije kancelarija programa za razvoj UN u Beogradu (UNDP) započela je projekat pod nazivom Angažman privatnog sektora i međusektorsko partnerstvo za smanjenje siromaštva i ekonomski razvoj (Private Sector Engagement and Cross-Sector Partnerships for Poverty Reduction and Economic Development Project - “PSE for PRED”). U okviru ovog projekta UNDP saraduje sa privatnim sektorom, velikim domaćim i multinacionalnim kompanijama u Srbiji, u cilju njihovog angažovanja u međusektorskom partnerstvu između javnih, privatnih i organizacija civilnog društva, a na bazi *promocije zajedničkih interesa u razvoju*.

Cilj “PSE for PRED” je omogućavanje uključivanja privatnog sektora u ostvarenje ciljeva razvojne agende u Srbiji putem privatno javnog partnerstva, foruma i specifičnih projekata dizajniranih u cilju doprinosa sledećim strateškim pravcima:

- a) Dinamičniji i ravnomerniji ekonomski rast i razvoj, sa naglaskom na otvaranju novih radnih mesta;
- b) Prevencija novog siromaštva i nezaposlenosti kao posledice modernizacije i daljeg restrukturiranja ekonomije;
- c) Efikasna implementacija postojećih, kao i razvoj novih programa, mera i aktivnosti koji su direktno usmereni ka najsirašnijim i najugroženijim grupama.

Projekat pruža izuzetan doprinos kroz sledeće komponente:

1. Angažovanje privatnog sektora u razvojnim projektima, čime se podiže nivo socijalne kohezije, partnerstva i društvene

¹⁰ “Deutsche Bank Commitment to the Global Compact”, Frankfurt - New York, November 2000, www.db.com. Novembar 2006

¹¹ www.unglobalcompact.org, novembar 2006. godine

odgovornosti;

2. Razvoj privatnog sektora kroz međusektorsku saradnju u oblasti primenjenih istraživanja radi promocije inovativnosti i konkurentnosti;
3. Razvoj vrednosnih lanaca velikih preduzeća u Srbiji u okviru kojih se promoviše preduzetništvo i sektor malih i srednjih preduzeća sa direktnim angažovanjem siromašnih i marginalizovanih grupa.

Projekat identifikuje i promoviše inovativne pristupe poslovanju u Srbiji koji imaju istovremeno i razvojno i profitno utemeljenje. Dobri primeri već postoje: i) Carlsberg je u saradnji sa Raiffeisen Leasing-om pomogao viškovima zaposlenih u pivari u Čelarevu da sredstva namenjena za otpremnine usmeri u nabavku novih kamiona kroz inovativni leasing aranžman oslonjen na ugovore o prevozu za potrebe Carlsberga – sa tom razlikom da iako prevoz obavljaju isti ljudi, oni više nisu zaposleni u pivari već samostalni prevoznici (preduzetnici), ii)

Imlek je u saradnji sa Raiffeisen bankom svoje najpouzdanije dobavljače mleka nagradio garantom kredita koji su

takvim dobavljačima omogućili da prošire farme, obezbede neophodnu opremu poput automatskih muzilica, laktofrizera i sl. Takođe, osnivanjem mesta proizvodnje u ruralnim krajevima, dolazi do supstitucije uvoza domaćom proizvodnjom i smanjenja deficita platnog bilansa (npr. plastične gajbice za voće i pivo sada se uvoze iz Hrvatske i Mađarske, a njihova proizvodnja veoma lako se organizuje u zemlji). Ovi primeri međutim još uvek predstavljaju izuzetke pre nego pravilo. Šta više, isti nisu zahtevali angažovanje partnera iz različitih sektora. Međutim, uključivanje siromašnih i marginalizovanih zajednica u vrednosne lance privatnih kompanija iziskuje bolju koordinaciju i partnerstvo privatnih, javnih i nevladinih organizacija kao i donatorskih projekata kako bi ovako ostvareni rezultati u borbi protiv siromaštva bili dugoročno utemeljeni na tržišnim osnovama.

Projekat daje direktan doprinos realizaciji

ciljeva mnogih razvojnih dokumenata i pravaca: Strategija za smanjenje siromaštva (kroz otvaranje novih radnih mesta u privatnom sektoru; sprečavanje potencijalnog budućeg siromaštva kao posledice daljeg restrukturiranja privrede; primenu programa i projekata direktno usmerenih na najsiromašnije grupe u najmanje razvijenim područjima), milenijumski ciljevi razvoja, Strategija za razvoj malih i srednjih preduzeća, privatno javno partnerstvo, Strategija za privlačenje investicija.

Zaključak

Integracija na regionalnom, ali i međunarodnom nivou, kao i identifikovane potrebe za razvojem, definisane mnogim sektorskim strategijama razvoja, predstavljaju imperativ svake ozbiljno rukovođene zemlje. Posmatrajući globalnu povezanost poslovne zajednice sa inicijativama za ostvarenje

globalnih ciljeva, neminovno se nameće pitanje: gde je tu Srbija? Prema trenutno raspoloživim podacima sa zvaničnog website-a Global Compact-a, u Srbiji

nije evidentiran nijedan slučaj članstva neke korporacije iz oblasti finansija i osiguranja u inicijativi Global Compact. Bankarski sektor u Srbiji ima stabilnu stopu rasta i velike poslovne mogućnosti koje proističu iz razvojnih potreba okruženja u kojem posluje, dakle, veoma veliki potencijal koji se integracijom sa nekom od međunarodnih razvojnih inicijativa povezivanja privatnog i javnog finansiranja može aktivirati. Jedna od takvih inicijativa je Global Compact. Učešće banaka u ovoj i sličnim inicijativama dovelo bi do stvaranja sinergije u ostvarenju mnogih profitnih i razvojnih ciljeva, jer prihvatanje društvene odgovornosti izražene u korporativnoj kulturi banke nesumnjivo donosi i nove poslovne mogućnosti. Blagovremena involviranje je daleko poželjnije od iznuđenog koje će pritiscima javnog mnjenja, zahtevima klijenata, investitora i stručne javnosti (kriterijum žirija za dodelu nagrada) svakako veoma brzo doći i u Srbiju.

Literatura:

1. Deutsche Bank, "Deutsche Bank Commitment to the Global Compact", Frankfurt – New York, November 2000.
2. O'Brien, Debbie, *Summary Report of Supply Chain Management Sessions*, Global Compact Policy Dialogue: Supply Chain Management and Partnerships, UN Headquarters, Njujork, 12-13 jun 2003.
3. UNDP, *Assesment of Development Results – Evaluation of UNDP's contribution for Serbia*, Evaluation Office, United Nations Development Programme, New York, September 2006
4. UNDP, *Private Sector Engagement and Cross-Sector Partnerships For Poverty Reduction and Economic Development (PSE for PRED)*, UNDP, Government of the Republic of Serbia, Beograd, jun 2005.
5. Radna grupa za praćenje realizacije ciljeva i planova iz Milenijumske deklaracije UN - *Pregled realizacije Milenijumskih ciljeva razvoja u Srbiji*, Vlada Republike Srbije, 2005.
6. Bošnjak, mr Marinko: *Strukturne ekonomske reforme u Srbiji 2000-2002*, Finansije (br. 1-6, 2003), str. 29, Ministarstvo finansija, 2003.
7. Ujedinjene nacije, *The UN & Business: Guidelines on Cooperation between the United Nations and the Business Community*, United Nations, 2000. godine

Rezime

U poslednjoj deceniji, među korporacijama na međunarodnom nivou došlo je do znatnog porasta shvatanja da je njihova dugoročna održivost veoma povezana sa održivošću ekonomija i društava u kojima posluju. Poslovne strategije korporacija dele bazične ciljeve sa vladama i organizacijama u društvu u pogledu interesa za ekonomskim razvojem, jer ono širi tržišta, poboljšava kupovnu moć i životni standard njihovih sadašnjih i/ili potencijalnih klijenata i obezbeđuje obrazovanu, zdravu i dobro obučenu radnu snagu, istovremeno smanjujući poslovne rizike kao i korupciju.

Ključne reči:

Razvojni ciljevi, siromaštvo, međunarodna razvojna pomoć, poslovna zajednica, bankarski sektor, društvena odgovornost.

Abstract

In recent decade, there is a growing realization of internationally active corporations that their long-term sustainability is very much interlinked with the sustainability of economies and societies in which they operate. Businesses strategies share the underlying objectives of government and CSOs in having an interest in economic development because this expands markets, improves the purchasing power and living standards of their current and/or future customers, and provides a skilled, healthy and well-trained workforce, whilst reducing business risks as well as combating corruption.

Key words

Development goals, poverty, International Development Assistance, business community, banking sector, corporate social responsibility.